

Aan
de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA 's-GRAVENHAGE

Datum	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Bijlage(n)
28 maart 2001		E/ESV/01011404	1

Onderwerp
Lange Termijn Visie Energievoorziening

Hierbij bied ik u de resultaten aan van het project 'Lange termijn Visie op de Energievoorziening' (LTVE) dat het afgelopen jaar binnen mijn ministerie is uitgevoerd en inmiddels is afgerond.

Doel en opzet van het project LTVE

De opdracht aan het project LTVE was, uit de beschikbare literatuur en in overleg met deskundigen, trends en ontwikkelingen in kaart te brengen die op lange termijn (d.w.z. het midden van de eeuw) van invloed kunnen zijn op de energiehuishouding van West-Europa en van Nederland in het bijzonder. Om deze veelheid van informatie te ordenen heeft LTVE gekozen voor de methode van de 'verhaallijnen' of 'wereldbeelden'. Deze bestaat eruit dat uit combinaties van sociaal-culturele trends, voorstellingen worden gemaakt van toekomstige economische en energiesystemen. In het project heeft men twee sociaal-culturele 'assen' gekozen die de meest wezenlijk verschillende beelden kunnen opleveren, namelijk

- de richting van het economisch proces (met 'economisch gewin voor hier en nu' als het ene, 'economisch voordeel voor de wereld op termijn' als het andere extreem)
- de vorm van menselijke samenwerking (met 'mondiale instituties' als het ene, 'locale autonome gemeenschappen' als het andere extreem)

Hieruit zijn vier 'wereldbeelden' geconstrueerd. In deze wereldbeelden is vervolgens de waarschijnlijkheid van het gebruik van bepaalde energiesystemen geprojecteerd.

Uitkomsten van LTVE

De waardering voor energietechnieken is sterk afhankelijk van de sociale context waarin de energievoorziening zich afspeelt en verschilt dus per wereldbeeld. Zo zal er in een samenleving die veel belang hecht aan zelfstandigheid van consumenten en burgers,

Bezoekadres	Doorkiesnummer	Telefax
Bezuidenhoutseweg 20, Den Haag	(070) 379 64 93	(070) 379 74 23
Hoofdkantoor	Telefoon (070) 379 89 11	X-400 adres S= EZPOST/C= NL/A= 400NET/P= MIN EZ
Bezuidenhoutseweg 30	Telefax (070) 347 40 81	Internetadres ezpost@minez.nl
Postbus 20101	Telex 31099 ecza nl	
2500 EC 's-Gravenhage	Telegramadres ecza gv	Verzoeken bij beantwoording van deze brief ons kenmerk te vermelden

weinig waardering bestaan voor afstandelijke grootschalige energiesystemen. Een samenleving die de voorkeur geeft aan directe kostenvoordelen boven de zorg voor het wereldmilieu zal weinig behoefte hebben aan relatief dure CO₂-beperkende opties. In een wereld die verdeeld raakt door handelsbarrières zal de beschikbaarheid van energie belangrijker zijn dan de vorm ervan. En in een mondiale samenleving waarin afspraken over milieu en welvaart de boventoon voeren, zal een land als Nederland wat minder op de kosten van zijn energiesysteem letten.

De zeer verschillende ‘verhaallijnen’ voor het Nederland van 2050 hebben dus geleid tot zeer verschillende invullingen van energievraag en -aanbod. Opvallend is echter dat er in deze zeer verschillende ‘wereldbeelden’ toch gemeenschappelijke kenmerken zitten, namelijk

- in de energievraag van Nederland omstreeks 2050, ten opzichte van nu:
 - een verder toegenomen energie-efficiëntie
 - een zeer sterk gegroeide elektriciteitsvraag
- in het energieaanbod:
 - een blijvend gebruik van gasvormige energiedragers en een bijbehorend gasnet
 - een fors gebruik van biomassa in enigerlei vorm
 - een grootscheepse exploitatie van de Noordzee voor windenergie.

Duurzaamheid

In alle wereldbeelden voor 2050 zijn elementen te vinden die ons op grond van onze ideeën en inzichten van vandaag aanstaan, zoals er ook elementen in zitten die wij vandaag de dag minder zouden waarderen. Dit oordeel wil ik baseren op het begrip ‘duurzaamheid’ in brede zin: een toekomstige energiehuishouding is meer ‘duurzaam’ naarmate meer wordt voldaan aan

- Voorzieningszekerheid
 - op wereldschaal: regio’s hebben voldoende toegang tot energiebronnen;
 - op afnemersniveau: energieafnemers kunnen beschikken over de energiedragers van hun keuze, waar en wanneer ze dat willen;
- Economische efficiency
 - Kostentoekening: de directe kosten zowel als de externe kosten van de energievoorziening komen in de gebruikersprijs tot uiting;
 - Lastenverdeling: de kosten van de energievoorziening worden niet op beperkte afnemersgroepen afgewenteld;
- Ecologische houdbaarheid
 - Emissiebeperking: emissies van milieuschadelijke stoffen worden op lokaal, regionaal en mondiaal niveau voorkomen dan wel tegengegaan;
 - Materiaalefficiëntie: met grond- en hulpstoffen wordt zuinig omgesprongen.

Ik stel vast dat de huidige energievoorziening nog niet in voldoende mate aan deze duurzaamheidscriteria voldoet.

Beleidsrespons

Om te komen tot een energievoorziening die in voldoende mate voldoet aan de genoemde Kenmerken van 'duurzaamheid' is nog een lange weg te gaan. De doelstellingen van de Derde Energienota (1995) staan nog recht overeind: in 2020 een energie-efficiency die 33% hoger ligt dan nu, en 10% van het energiegebruik gebaseerd op vernieuwbare bronnen. Het project LTVE heeft mij aanleiding gegeven deze doelstellingen in een langer termijn-perspectief te zetten. Onder invloed van technische ontwikkelingen en van sociaal-maatschappelijke voorkeuren zal er de komende decennia naar alle waarschijnlijkheid wereldwijd een drastische verandering plaatsvinden van de manier waarop we energie gebruiken: een *transitie* naar een meer duurzame energiehuishouding. Hoe deze transitie zal plaatsvinden, welke nieuwe energietechnieken wel of niet gebruikt zullen worden, welke invloed internationale ontwikkelingen in andere domeinen dan het energiedomein hierop zullen hebben, hoe snel dit proces verloopt, valt allemaal niet op voorhand te zeggen. Naar mijn overtuiging moet de overheid ook niet uitgaan van zelf ontworpen, vastomlijnde toekomstbeelden waarin de keuzes voor lange tijd vastliggen. Het gaat er nu om, vanuit een gedeeld concept van 'duurzaamheid', bestaande en nieuwe initiatieven in de maatschappij op te sporen, te begeleiden en te stimuleren waarmee we een basis leggen om op langere termijn verder te komen dan de al genoemde energiebeleidsdoelstellingen.

Dit concept van 'transitiemanagement' vergt een andere manier van denken en handelen van de overheid, ook van EZ. Ik wil daarin een initiërende en trekkende rol gaan spelen. Er is inmiddels binnen mijn ministerie opdracht gegeven dit concept het komende half jaar verder uit te werken, met als belangrijke thema's

- *Regie*, de manier waarop activiteiten van maatschappelijke partijen geplaatst worden in een gezamenlijk lange termijn-perspectief;
- *Mobilisering*, de manier waarop nieuwe spelers op het terrein van duurzame energiehuishouding gevonden en geactiveerd kunnen worden;
- *Leren*, de manier waarop concrete proefprojecten en activiteiten op het gebied van duurzame energiehuishouding leerzaam kunnen zijn ook al zou het experiment in strikt technische zin mislukken;
- *Internationalisering*, de manier waarop activiteiten elders dienstbaar gemaakt kunnen worden aan het transitieproces in West-Europa en Nederland;
- *Communicatie*, de manier waarop de voortgang van al deze activiteiten bij de stakeholders, d.w.z. de samenleving, wordt ingebed.

In het NMP4, dat voor deze zomer zal worden uitgebracht, zal het "Transitiemanagement", ook voor een duurzame energiehuishouding, verder worden toegelicht en in hoofdlijnen worden uitgewerkt inclusief een aantal daarbij toe te passen instrumenten en in te zetten nieuwe initiatieven. Op basis hiervan zal nadere concretisering plaatsvinden. Op grond van de bevindingen van het project LTVE zal het daarbij inhoudelijk in ieder geval gaan om:

- Het faciliteren van nieuwe gasvormige energiedragers (ander aardgas, waterstof, biogas) in de Nederlandse gasvoorziening;

- Kennisopbouw over de toekomstige mogelijkheden van inheemse en geïmporteerde biomassa;
- Het ontwikkelen van de Noordzee als locatie voor grootschalige offshore windenergie;
- Het faciliteren van nieuwe elektriciteitstoepassingen.

Tot slot

Het project LTVE was één van een aantal heroriëntaties die thans op het gebied van het energiebeleid plaatsvinden onder invloed van toenemende marktwerking en internationalisering. Ik ben van plan u van de uitkomsten van deze heroriëntaties op de hoogte te stellen middels een Energierapport, dat ik u in maart 2002 wil aanbieden.

(w.g.) A. Jorritsma-Lebbink
Minister van Economische Zaken